

27.09.2023

Budżety jednostek samorządu terytorialnego w województwie wielkopolskim w 2022 r.

↓ **2,7%**

relacja deficytu budżetowego do dochodów JST w 2022 r.

W 2022 r. dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego wyniosły 31233,8 mln zł, a wydatki – 32066,7 mln zł. W ciągu roku dochody wzrosły o 5,0%, a wydatki zwiększyły się o 13,5%. Rok budżetowy JST zamknęły deficytem w wysokości 832,8 mln zł wobec nadwyżki notowanej w 2021 r. (1492,8 mln zł).

Dane zawarte w opracowaniu dotyczą dochodów i wydatków jednostek samorządu terytorialnego w województwie wielkopolskim w 2022 r., tj. 222 gmin, 31 powiatów, 4 miast na prawach powiatu oraz województwa. Informacje obejmujące dochody i wydatki gmin przedstawiono bez dochodów i wydatków gmin mających również status miasta na prawach powiatu. Dochody i wydatki miast na prawach powiatu podano łącznie z dochodami i wydatkami części gminnej i powiatowej.

Tablica 1. Dochody, wydatki i wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2022 r.

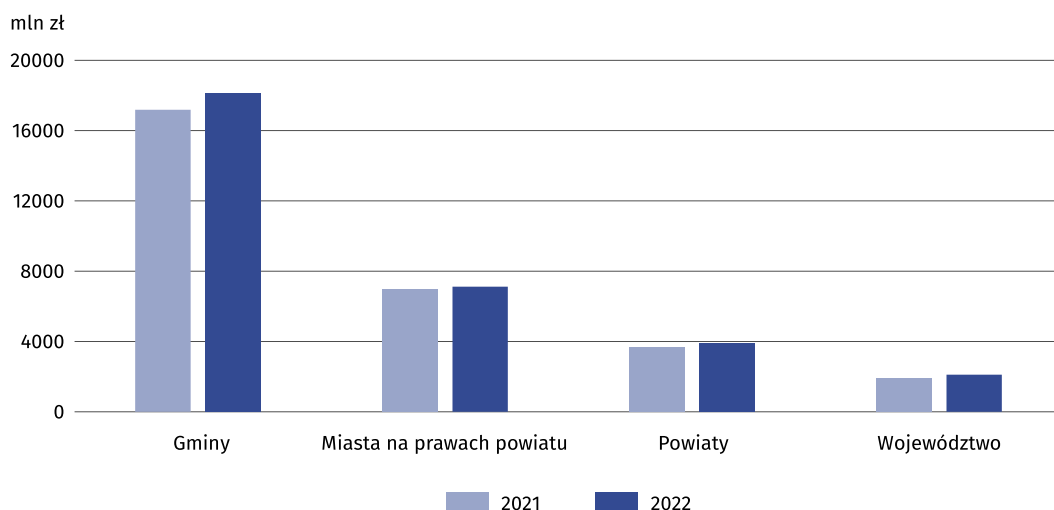
WYSZCZEGÓLNIENIE	Dochody	Wydatki	Wynik	Dochody	Wydatki
w milionach złotych			2021=100		
OGÓŁEM	31233,8	32066,7	-832,8	105,0	113,5
Gminy	18095,6	18658,2	-562,6	105,3	115,7
Miasta na prawach powiatu	7118,7	7308,2	-189,5	102,2	106,5
Powiaty	3908,5	4084,6	-176,0	107,2	116,9
Województwo	2111,0	2015,7	95,3	109,2	114,7
na 1 mieszkańca w zł			2021=100		
Gminy	6631	6837	-206	105,3	115,7
Miasta na prawach powiatu	9278	9525	-247	102,9	107,3
Powiaty	1432	1497	-65	107,2	116,9
Województwo	604	577	27	109,4	114,9

Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego

W 2022 r. dochody ogółem jednostek samorządu terytorialnego wyniosły 31233,8 mln zł i były o 5,0% wyższe od uzyskanych przed rokiem. Na tę kwotę składały się przede wszystkim dochody gmin (18095,6 mln zł, tj. 57,9% dochodów JST) oraz miast na prawach powiatu (7118,7 mln zł, tj. 22,8%), a w mniejszym stopniu – powiatów (3908,5 mln zł, tj. 12,5%) i województwa (2111,0 mln zł, tj. 6,8%). W porównaniu z 2021 r. największy wzrost dochodów odnotowano w budżecie województwa (o 9,2%). Zwiększyły się również dochody w budżetach: powiatów (o 7,2%), gmin (o 5,3%) i miast na prawach powiatu (o 2,2%).

Dochody ogółem JST były o 5,0% wyższe niż w 2021 r.

Wykres 1. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego według kategorii JST

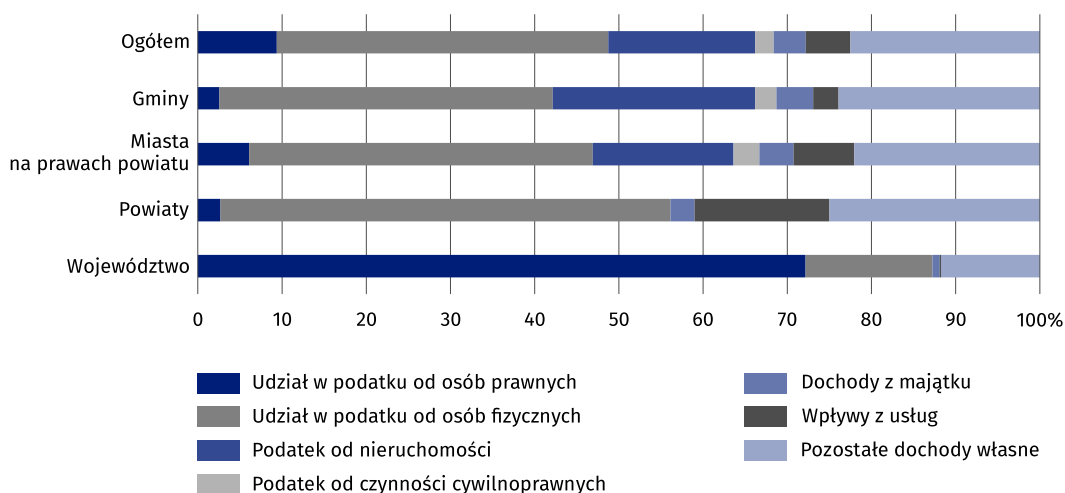

Głównym źródłem dochodów jednostek samorządu terytorialnego są dochody własne. W 2022 r. wyniosły one 16063,1 mln zł (o 11,5% więcej niż w 2021 r.) i stanowiły nieco ponad połowę dochodów ogółem (51,4% wobec 48,4% przed rokiem). Największy udział tej pozycji odnotowano w budżecie województwa – 64,0% oraz miast na prawach powiatu – 60,2%, a nieco mniejszy w budżetach gmin – 48,0% i powiatów – 44,5%.

W strukturze dochodów ogółem JST w 2022 r. dochody własne stanowiły 51,4%

W strukturze dochodów własnych JST w 2022 r. największy odsetek stanowiły dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) – 39,4%. Wpływy z podatku od nieruchomości stanowiły 17,5%, dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) – 9,4%, wpływy z usług – 5,3%, a dochody z majątku – 3,8%.

Wykres 2. Struktura dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego według rodzajów w 2022 r.

W 2022 r. na rachunki jednostek samorządu terytorialnego przekazane zostały dochody z tytułu udziału we wpływach z PIT w wysokości 6321,8 mln zł i w porównaniu z 2021 r. wzrosły o 8,5%. Kolejnym istotnym źródłem dochodów własnych były dochody z podatku od nieruchomości, które wyniosły 2804,1 mln zł, tj. o 7,3% więcej niż przed rokiem. Dochody z tytułu udziału we wpływach z CIT zostały zrealizowane w kwocie 1506,3 mln zł, czyli o 1,4% niższej niż w 2021 r. Wpływy z usług osiągnęły wartość 849,9 mln zł, tj. o 15,2% wyższą niż rok wcześniej, a dochody z majątku – 614,9 mln zł, tj. o 4,6% niższą.

Porównując strukturę dochodów własnych według rodzajów dla poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego można stwierdzić, że największy udział dochodów z podatku od osób fizycznych wystąpił w powiatach (53,5%), a podatku od osób prawnych – w województwie (72,2%). Ponadto dla gmin i miast na prawach powiatu istotnym źródłem dochodów był również podatek od nieruchomości, stanowiący odpowiednio 24,0% i 16,7% dochodów własnych tych jednostek.

Oprócz dochodów własnych, w 2022 r. na rachunki JST wpłynęły dotacje w wysokości 8901,0 mln zł, z czego 1222,8 mln zł to dotacje przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich. W ciągu roku dotacje zwiększyły się średnio o 5,2% (najbardziej w budżecie województwa – o 23,3%, przy spadku w miastach na prawach powiatu – o 11,4%). Łącznie dotacje stanowiły 28,5% ogółu dochodów, od 19,9% w powiatach do 33,2% w gminach.

Główna część dotacji pochodziła z budżetu państwa (52,4% wobec 78,6% rok wcześniej). W 2022 r. dotacje z tego źródła wyniosły 4667,2 mln zł, tj. o 29,8% mniej niż w 2021 r. Główną przyczyną tak znacznego spadku kwoty dotacji było przeniesienie z dniem 1 lipca 2022 r. wypłaty świadczeń wychowawczych w ramach programu „Rodzina 500+” z zadań gmin i miast na prawach powiatu do ZUS. Dotacje z budżetu państwa były przeznaczone przede wszystkim na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej (89,4%).

Ponadto jednostki samorządu terytorialnego otrzymały subwencję ogólną z budżetu państwa w wysokości 6269,8 mln zł, tj. 20,1% ogółu dochodów. W ujęciu rocznym oznacza to spadek o 8,8%. Największą część subwencji ogólnej (82,6%) stanowiła część oświatowa (5176,3 mln zł). Subwencja ogólna miała największy udział w dochodach powiatów (35,5%), a najmniejszy – województwa (6,0%).

W strukturze dochodów JST według działów klasyfikacji budżetowej główną pozycją są dochody od osób prawnych, osób fizycznych i innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej. Z tego źródła w 2022 r. pochodziło 38,6% ogółu dochodów (o 0,6 p.proc. więcej niż w roku poprzednim). Omawiane dochody największy udział miały w budżecie województwa (58,1%), najmniejszy zaś w powiatach (27,7%). Ważnym źródłem dochodów są także różne rozliczenia, które stanowiły średnio 23,9% (od 20,8% w gminach do 38,0% w powiatach). Istotny udział stanowiły ponadto dochody z działu rodzina (średnio 10,3%, najwięcej w gminach – 14,2%).

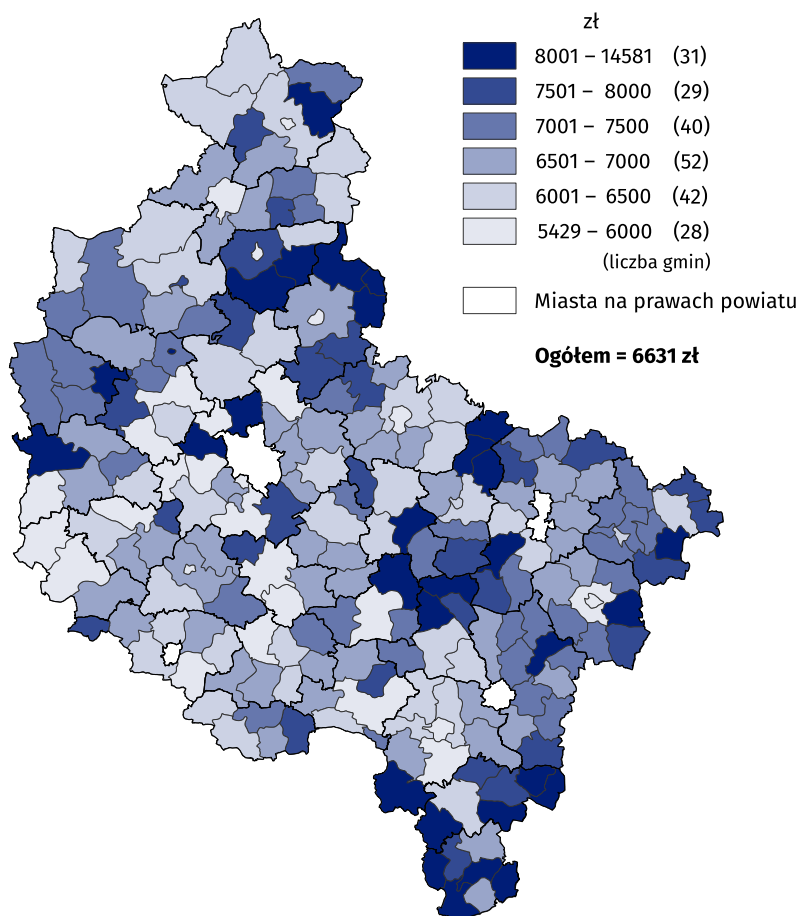
Jednostki poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego w znacznym stopniu różnią się wielkością osiągniętych dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Przeciętna wartość tego wskaźnika dla gmin w 2022 r. kształtowała się na poziomie 6631 zł, tj. o 333 zł wyższym niż przed rokiem. Najwyższe dochody per capita odnotowano w gminach: Powidz (14581 zł), Tarnowo Podgórne (10823 zł) i Czajków (10002 zł), a najniższe – w gminach Piła (5429 zł) oraz Rokietnica (5430 zł).

Z budżetów miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca przypadło przeciętnie 9278 zł dochodów (o 264 zł więcej niż w 2021 r.) – od 8363 zł w Lesznie do 9719 zł w Koninie.

Dochody ogółem budżetów powiatów w 2022 r. wyniosły średnio 1432 zł na 1 mieszkańca, tj. o 97 zł więcej niż rok wcześniej. Najwyższe odnotowano w powiatach słupeckim (3098 zł) i międzychodzkiem (2078 zł), a najniższe – w konińskim (1003 zł) i kaliskim (1059 zł).

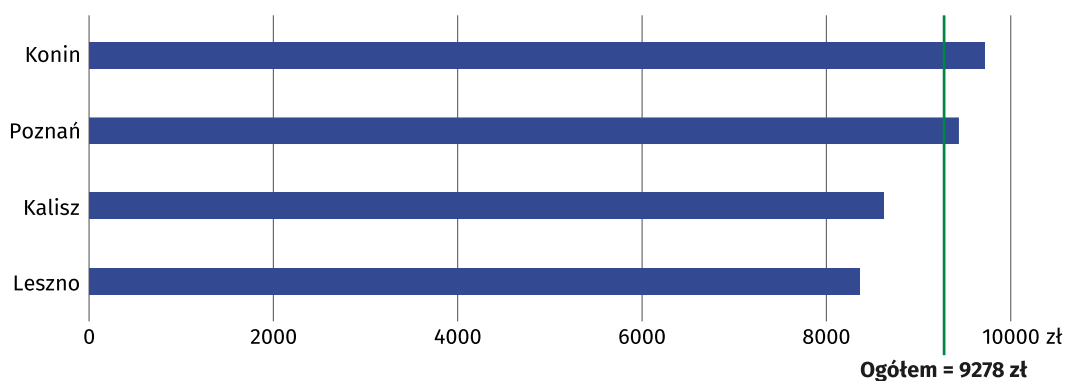
Dodatkowo, poza wymienionymi powyżej kwotami, na każdego mieszkańca z budżetu województwa przypadało przeciętnie 604 zł dochodów ogółem, tj. o 52 zł więcej niż w 2021 r.

Mapa 1. Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2022 r.

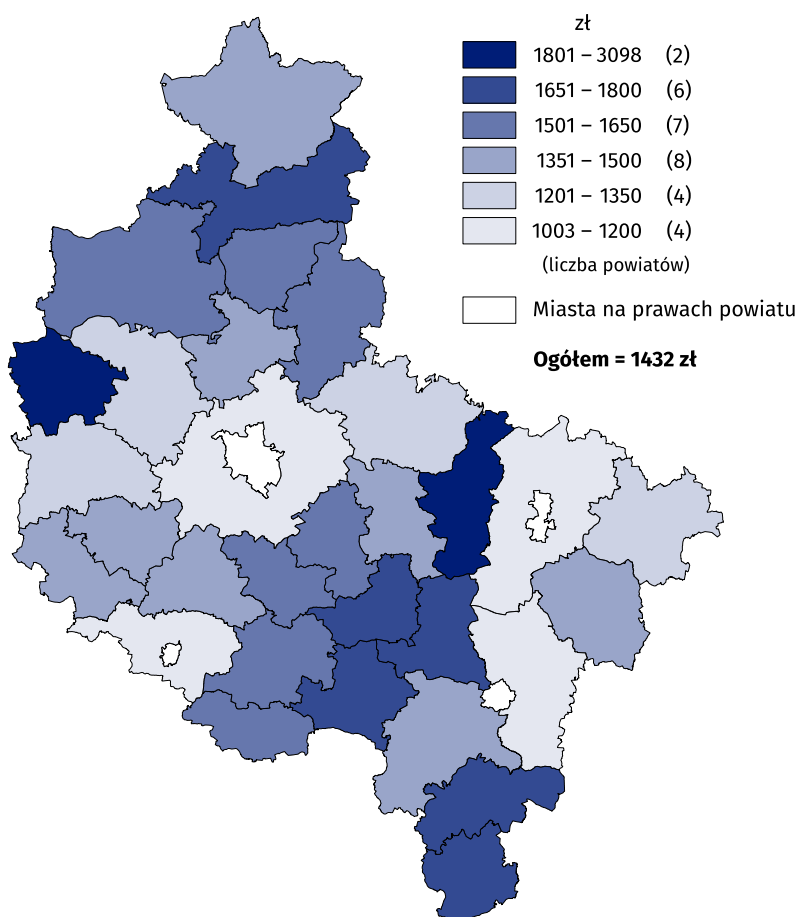

Najwyższe dochody przypadają na 1 mieszkańca w gminach: Po-widz, Tarnowo Podgórne i Czaj-ków

Wykres 3. Dochody budżetów miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w 2022 r.

Mapa 2. Dochody budżetów powiatów na 1 mieszkańca w 2022 r.

Dochody JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca wykazywały duże zróżnicowanie. Największa dysproporcja występowała między najbogatszymi i najbiedniejszymi powiatami (208,9%), a także gminami (168,6%). Mniejsze rozbieżności odnotowano w przypadku miast na prawach powiatów (16,2%).

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego w 2022 r. wyniosły 32066,7 mln zł (tj. o 13,5% więcej niż przed rokiem), z czego wydatki gmin stanowiły 58,2%, miast na prawach powiatów – 22,8%, powiatów – 12,7% i samorządu województwa – 6,3%.

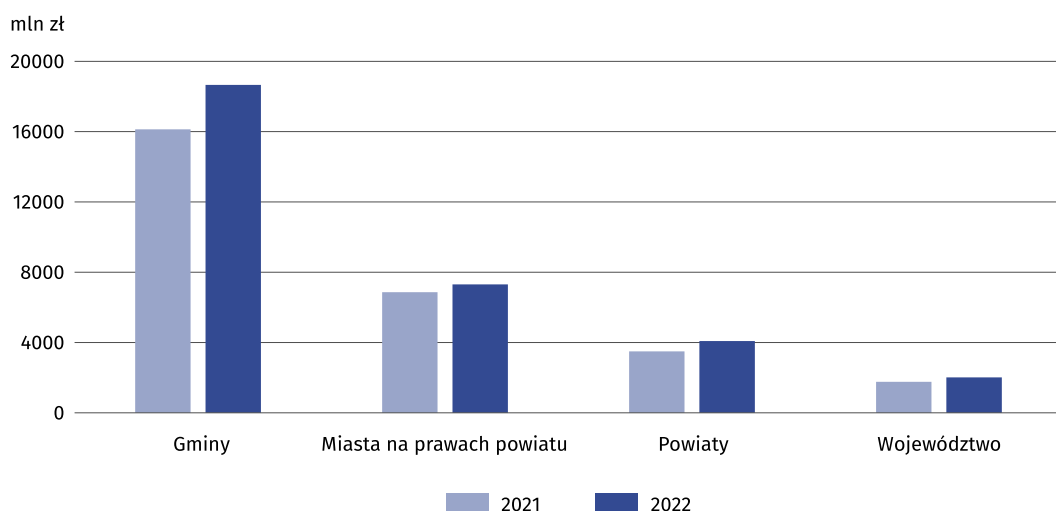
Zwiększenie poziomu wydatkowanych środków w większym stopniu obserwowano w budżetach powiatów (o 16,9%), gmin (o 15,7%) oraz województwa (o 14,7%). Mniejszy wzrost wydatków odnotowano w budżetach miast na prawach powiatu (o 6,5%).

Głównym obciążeniem dla budżetów jednostek samorządu terytorialnego są wydatki bieżące. W 2022 r. wyniosły one 25922,6 mln zł i stanowiły 80,8% wydatków ogółem. Z tej kwoty najczęściej przeznaczono na wynagrodzenia wraz z pochodnymi (9897,5 mln zł, tj. 38,2%), zakup materiałów i usług (5809,7 mln zł, tj. 22,4%) oraz świadczenia na rzecz osób fizycznych (5568,2mln zł, tj. 21,5%).

Wydatki ogółem JST były o 13,5% wyższe niż przed rokiem

Ponad 80% ogółu wydatków stanowiły wydatki bieżące

Wykres 4. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego według kategorii JST

Analiza struktury wydatków według rodzajów dla poszczególnych JST wskazuje, że największy udział wydatków bieżących wystąpił w budżetach miast na prawach powiatów (83,2%) oraz gmin (82,9%), najmniejszy zaś w budżecie województwa (58,7%). Na wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń stosunkowo najwięcej wydano z budżetów powiatów (łącznie 48,4% wydatków ogółem), a najmniej z województwa (15,1%). Świadczenia na rzecz osób fizycznych największy udział miały w budżetach gmin (24,7%), podczas gdy w województwie stanowiły jedynie 0,3% wydatków ogółem. Zakup materiałów i usług stanowił największe obciążenie dla budżetów miast na prawach powiatu (22,8% wydatków ogółem), a najmniejsze dla województwa (10,9%). W budżecie województwa istotną pozycją po stronie wydatków były dotacje (z udziałem 28,1%). Dla porównania w powiatach ten rodzaj wydatków wynosił 5,5%.

Wydatki bieżące JST zwiększyły się w ciągu roku o 10,4%, w tym najbardziej wzrosły one w budżecie województwa (o 12,7%). Wzrost wydatków bieżących w największym stopniu wynikał ze zwiększenia wydatków na zakup materiałów i usług – o 1052,1 mln zł (o 22,1%), a także na dotacje – o 408,6 mln zł (o 15,4%) oraz wynagrodzenia wraz z pochodnymi – o 865,3 mln zł (o 9,6%).

Wydatki majątkowe jednostek samorządu terytorialnego w 2022 r. wyniosły 6144,1 mln zł i były o 29,1% większe niż przed rokiem. Na inwestycje przekazano 5654,8 mln zł, co stanowiło przeważającą część wydatków majątkowych (92,0%). Największy udział wydatków inwestycyjnych odnotowano w budżecie samorządu województwa (41,1% wydatków ogółem), a najmniejszy w miastach na prawach powiatu (13,0%), przy średniej dla wszystkich JST wynoszącej 17,6%.

W strukturze wydatków jednostek samorządu terytorialnego według działów klasyfikacji budżetowej w 2022 r. największy udział miała oświata i wychowanie (29,5%). Wydatki z tego działu stanowiły obciążenie dla budżetów powiatów, gmin oraz miast na prawach powiatu w wysokości ponad 30% wydatków ogółem. Ważną pozycję w wydatkach JST zajmuje również transport i łączność ze średnim udziałem 14,8% (najwyższy w budżecie samorządu województwa – 40,8%, a następnie miast na prawach powiatu – 20,4%). Wydatki w dziale rodzina (przeciętnie 11,1%) największy udział miały w budżetach gmin (14,5%), a w dalszej kolejności – miast na prawach powiatu (9,3%). Wydatki na administrację publiczną stanowiły średnio 8,5% wydatków ogółem (maksymalny udział w powiatach – 12,1%, a także budżecie województwa – 10,1%). Ponadto z budżetu województwa 19,1% wydatkowano ochronę zdrowia, a 9,1% kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego. Dla gmin istotnym obciążeniem były również wydatki w dziale gospodarka komunalna i ochrona środowiska (8,1%), a dla powiatów – środki przeznaczone na pomoc społeczną (9,6%).

JST największe wydatki ponosiły na oświatę i wychowanie

Tablica 2. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów w 2022 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Gminy	Miasta na prawach powiatu	Powiaty	Województwo
	w milionach złotych				
OGÓŁEM	32066,7	18658,2	7308,2	4084,6	2015,7
w tym:					
Rolnictwo i łowiectwo	620,8	550,2	1,5	2,7	66,3
Transport i łączność	4748,7	1784,4	1488,1	652,7	823,4
Gospodarka mieszkaniowa	749,6	368,5	336,5	40,4	4,2
Administracja publiczna	2722,3	1536,3	488,3	494,2	203,5
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	578,9	194,6	169,5	209,6	5,1
Oświata i wychowanie	9465,8	5739,8	2280,6	1276,1	169,4
Ochrona zdrowia	718,0	103,0	65,1	164,1	385,8
Pomoc społeczna	2058,3	1145,5	502,0	390,1	20,7
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	1891,2	1574,6	115,9	142,4	58,4
Edukacyjna opieka wychowawcza	375,0	34,0	91,3	232,2	17,5
Rodzina	3546,8	2697,1	678,5	167,1	4,1
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1952,4	1514,5	410,1	18,3	9,5
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	963,1	581,2	175,5	23,0	183,5
Kultura fizyczna	612,6	457,1	120,5	20,1	15,0

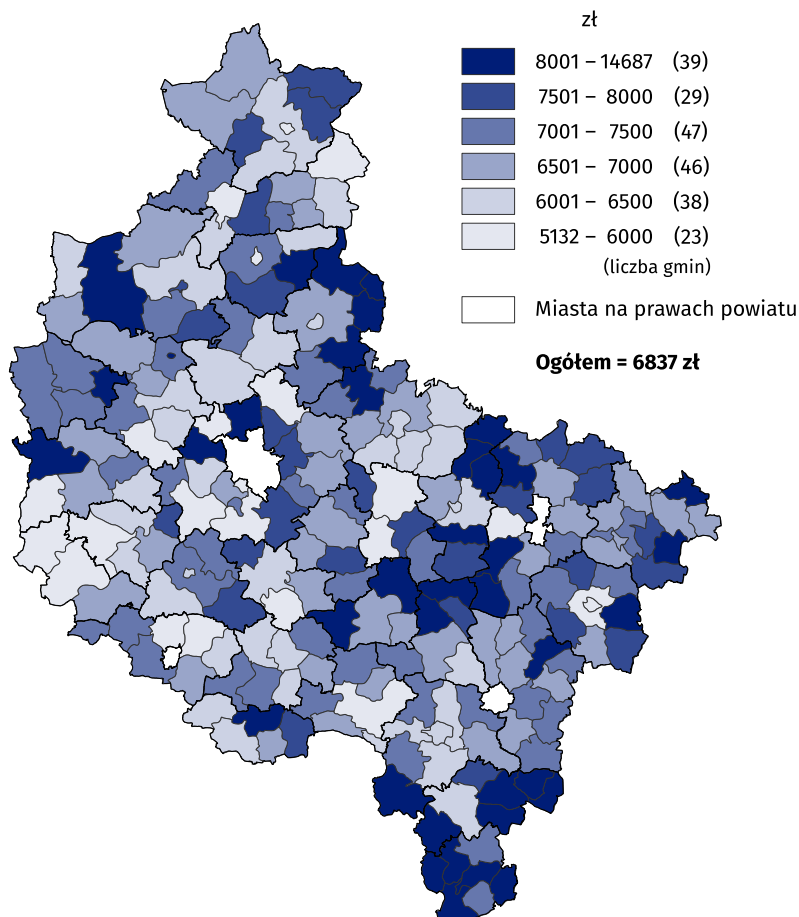
W 2022 r. wydatki gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca ukształtowały się na poziomie 6837 zł i były o 927 zł większe niż przed rokiem. Największe wydatki poniosły gminy: Powidz (14687 zł), Ostrowite (11344 zł), Czajków (10981 zł), Baranów (10359 zł) oraz Tarnowo Podgórne (10015 zł), a najniższe – Zbąszyń (5132 zł), Złotów (5330 zł) i Krotoszyn (5531 zł). Gmina o najwyższych wydatkach rozdysponowała blisko 3-krotnie wyższą kwotę niż ta, w której wydatki były najniższe.

Przeciętne wydatki budżetów miast na prawach powiatu per capita wyniosły 9525 zł, tj. o 648 zł więcej niż w 2021 r. Najwyższe wydatki odnotowano w Poznaniu (9755 zł), a najniższe w Lesznie (8516 zł).

Wydatki ogółem budżetów powiatów w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły w 2022 r. 1497 zł, tj. o 217 zł więcej niż przed rokiem. Najwyższy wskaźnik odnotowano w powiatach: stupeckim (3285 zł), pleszewskim (1961 zł) i krotoszyńskim (1907 zł), a najniższy – w konińskim (1059 zł), poznańskim (1143 zł) i kaliskim (1155 zł).

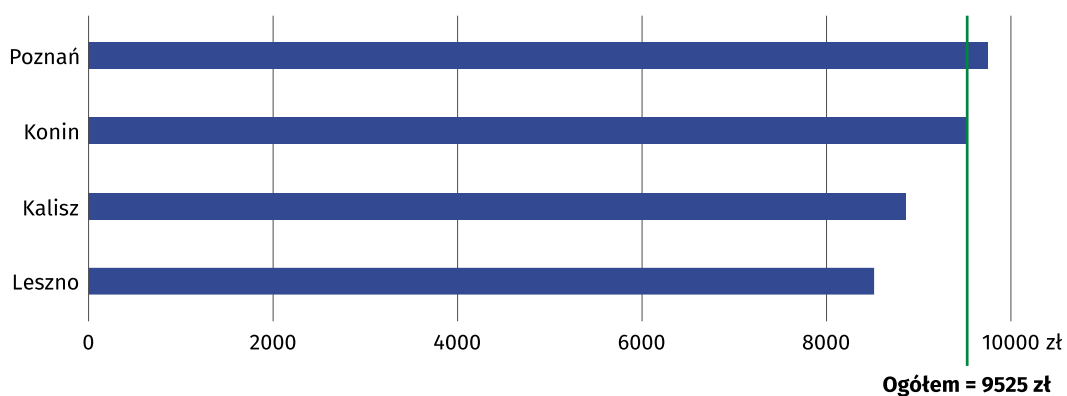
Ponadto na każdego mieszkańca z budżetu województwa wydatkowano przeciętnie 577 zł, tj. o 75 zł więcej niż w roku poprzednim.

Mapa 3. Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2022 r.

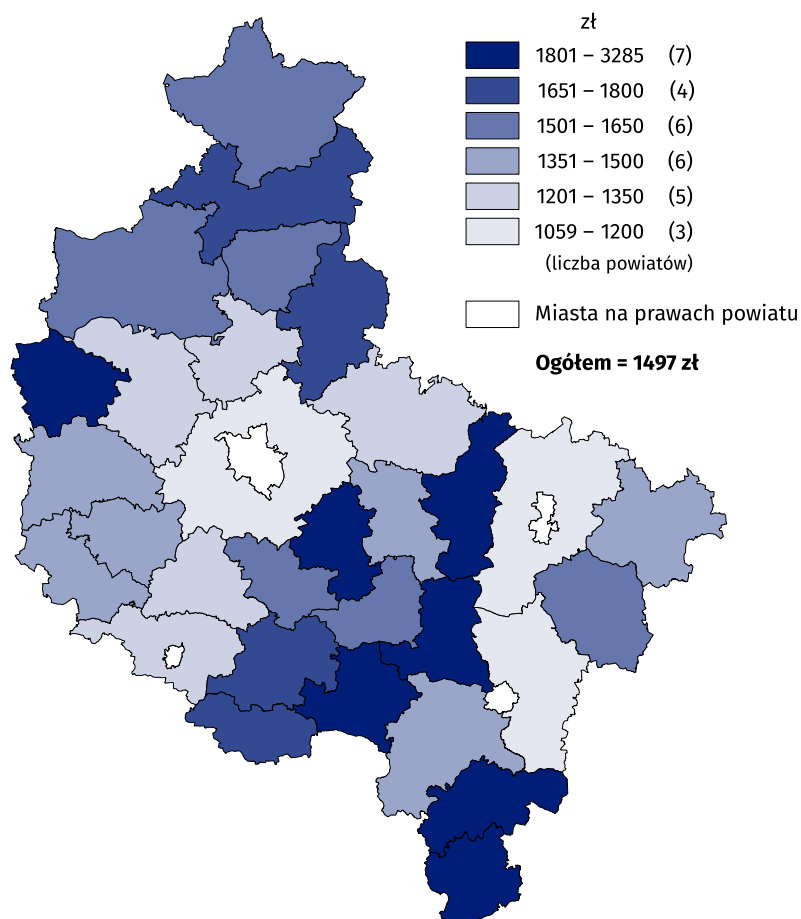
Najwyższe wydatki na 1 mieszkańca odnotowano w gminach: Powidz, Ostrowite i Czajków

Wykres 5. Wydatki budżetów miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w 2022 r.

Mapa 4. Wydatki budżetów powiatów na 1 mieszkańca w 2022 r.

Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Budżety jednostek samorządu terytorialnego wykazały w 2022 r. zbiorczo deficyt w wysokości 832,8 mln zł (wobec nadwyżki notowanej przed rokiem – 1492,8 mln zł). Na tę kwotę złożył się przede wszystkim ujemny wynik budżetów gmin (-562,6 mln zł) oraz w mniejszym stopniu – deficyt miast na prawach powiatu (-189,5 mln zł) i powiatów (-176,0 mln zł). Dodatni wynik wykazano jedynie w budżecie województwa (95,3 mln zł). Podczas gdy w 2021 r. nadwyżkę budżetową notowano w każdej z poszczególnych kategorii jednostek samorządu terytorialnego.

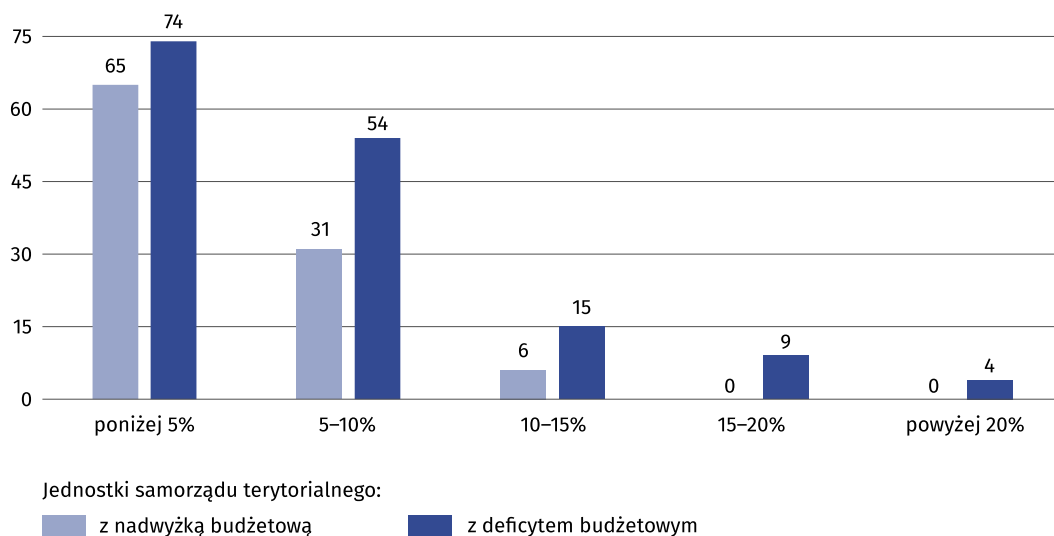
Relacja deficytu w budżetach JST do dochodów ogółem w 2022 r. ukształtowała się na poziomie 2,7% (wobec nadwyżki w wysokości 5,0% rok wcześniej), przy czym w powiatach wyniosła ona 4,5%, w gminach – 3,1%, w miastach na prawach powiatu – 2,7%. Natomiast w budżecie województwa relacja nadwyżki do dochodów sięgnęła 4,5%.

Na 258 jednostek samorządu terytorialnego funkcjonujących w województwie wielkopolskim, 156 zamknęło swoje budżety deficytem, a 102 wypracowały nadwyżkę (w 2021 r. odpowiednio 39 i 219). Dla 74 JST relacja ujemnego wyniku do wykonanych dochodów nie przekroczyła 5%, co stanowiło 47,4% wszystkich jednostek z niedoborem budżetowym, a w przypadku 54 JST (tj. 34,6% ogółu) – od 5% do 10%. Wśród JST, które wykazały nadwyżkę najliczniejszą grupę tworzyły jednostki z relacją wyniku do dochodów poniżej 5% (65, tj. 63,7%), a następnie – od 5% do 10% (31 JST, tj. 30,4%).

W 2022 r. JST zamknęły budżety deficytem w kwocie 832,8 mln zł

Ponad 60% JST odnotowało ujemny wynik budżetowy w 2022 r.

Wykres 6. Liczba jednostek samorządu terytorialnego według relacji wyniku finansowego do dochodów ogółem w 2022 r.

Spośród 222 gmin w 131 wydatki przekroczyły dochody, podczas gdy w 91 nie wydatkowano wszystkich środków budżetowych. Do jednostek, które wykazały relatywnie największy deficyt zaliczono Ostrowite, gdzie wydatki przewyższyły dochody o 34,7%, a także gminy: Święciechowa (o 21,3%), Kraszewice (o 20,7%) i Rydzyna (o 20,5%). Natomiast do gmin, które osiągnęły największą nadwyżkę budżetową w stosunku do swoich dochodów należały: Margonin (relacja 12,5%), Gołańcz (11,7%) oraz Chodów (11,5%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca łączny niedobór w budżetach gminnych wyniósł 206 zł wobec nadwyżki 388 zł w 2021 r.

W 2022 r. wśród miast na prawach powiatu jedynie budżet Konina zamknął się nadwyżką (14,0 mln zł wobec 11,9 mln zł rok wcześniej). Deficyt budżetowy wykazano w Poznaniu (172,0 mln zł), Kaliszu (22,3 mln zł) oraz Lesznie (9,3 mln zł). W 2021 r. Poznań i Kalisz notowały nadwyżkę środków finansowych (odpowiednio 60,1 mln zł i 43,2 mln zł), a tylko budżet Leszna zamknął się niedoborem (9,0 mln zł). Relatywnie deficyt najwyższy był w Poznaniu (wyniósł 3,4% ogółu jego dochodów), a najniższy w Lesznie (1,8%). W Koninie natomiast nadwyżka stanowiła 2,1% osiągniętych dochodów. W przeliczeniu na 1 mieszkańca miast na prawach powiatu niedobór wyniósł 247 zł wobec nadwyżki w wysokości 137 zł przed rokiem.

Wśród 31 powiatów województwa w 22 wystąpił deficyt, a w 9 odnotowano nadwyżkę. Największy deficyt wykazał powiat średzki (15,2 mln zł) i wynosił on 15,6% dochodów ogółem. Natomiast największą nadwyżkę budżetową osiągnął powiat międzychodzki (6,7 mln zł, co stanowiło 9,1% jego dochodów). Sumarycznie niedobór budżetowy per capita w powiatach kształtował się na poziomie 65 zł (wobec nadwyżki przed rokiem – 56 zł).

W przypadku cytowania danych Głównego Urzędu Statystycznego prosimy o zamieszczenie informacji: „Źródło: dane GUS”, a w przypadku publikowania obliczeń dokonanych na danych opublikowanych przez GUS prosimy o zamieszczenie informacji: „Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS”

Opracowanie merytoryczne:
Urząd Statystyczny w Poznaniu

Dyrektor Jacek Kowalewski
tel.: 61 2798 266

Rozpowszechnianie:
Wojewódzkie Informatorium Statystyczne

tel.: 61 2798 320, 61 2798 323

Współpraca z Mediami:

Arleta Olbrot

Wielkopolski Ośrodek Badań Regionalnych

tel.: 61 2798 345

e-mail: a.olbrot@stat.gov.pl

poznan.stat.gov.pl

[@Poznan_STAT](#)

[@UrządStatystycznywPoznaniu](#)

[@UrządStatystycznywPoznaniu](#)

Powiązane opracowania

[Gospodarka finansowa jednostek samorządu terytorialnego 2021](#)

[Budżety jednostek samorządu terytorialnego w województwie wielkopolskim w 2021 r.](#)

[Inne opracowania zawierające wyniki tych badań: stat.gov.pl → Obszary tematyczne → Rachunki narodowe → Statystyka sektora instytucji rządowych i samorządowych](#)

Temat dostępny w bazach danych

[BDL → Finanse publiczne](#)

Ważniejsze pojęcia dostępne w słowniku

[Budżet jednostki samorządu terytorialnego](#)

[Dochody jednostek samorządu terytorialnego](#)

[Dochody własne jednostek samorządu terytorialnego](#)

[Dotacje celowe](#)

[Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego](#)

[Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego](#)